

2025-11-12

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

kopia till ju.L5@regeringskansliet.se

Diarienummer Ju2025/01945

FSS remissvar angående lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott (Ju2025/01945)

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) har från Justitiedepartementet fått lagrådsremissen Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott (Ju2025/01945). Remissvaret ska ha kommit in till Justitiedepartementet senast 12 november 2025.

Om FSS

FSS är en partipolitiskt obunden förening som företräder cirka 400 socialchefer i landet. Utifrån vår profession och tillgänglig kunskap, både erfarenhetsmässig och kunskapsbaserad, verkar vi för utveckling av den svenska välfärden. Vår värdegrund: Alla människor har lika värde och rätt till ett gott liv. Utgångspunkten för FSS socialpolitiska arbete är portalparagrafen i socialtjänstlagen. Medborgarperspektivet är alltid vägledande.

Om lagrådsremissen

Den systematiska och organiserade brottsligheten har de senaste åren kommit att påverka allt fler delar av samhället. Den allvarliga brottsligheten bland unga utmärker sig särskilt och kryper allt längre ner i åldrarna. För att säkerställa att lagstiftningen möter det behov som föranleds av denna brottsutveckling anser regeringen att reglerna för unga lagöverträdare behöver förändras. Mot den bakgrunden föreslås att det införs en särskild reglering som innebär att straffbarhetsåldern sänks till 13 år för allvarliga brott. Regleringen föreslås vara tidsbegränsad och gälla i fem år. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Förslaget avviker från slutbetänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11), där gränsen föreslogs vara 14 år.

FSS synpunkter på förslaget att straffbarhetsåldern ska sänkas till 13 år för allvarliga brott

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) ser med oro på den ökande förekomsten av grova våldsbrott där mycket unga personer är inblandade. Samtidigt vilar FSS ställningstaganden på socialtjänstens grunduppdrag: att skydda barn, förebygga utsatthet och skapa förutsättningar för varaktig förändring genom stöd och sociala insatser. Det är FSS bestämda uppfattning att det som socialtjänsten gör ska vila på vetenskap och beprövad erfarenhet. Ett krav som stärkts i den nya socialtjänstlagen och ska omfatta allt vårt arbete.

Repressiva åtgärder minskar inte kriminalitet bland unga. Tvärtom riskerar en sänkning av straffbarhetsåldern att leda till att ännu yngre barn rekryteras av kriminella nätverk och

befäster en kriminell identitet. Mot den bakgrunden ställer sig FSS kritisk till att sänka straffbarhetsåldern, även i begränsad form. Förslaget är otillräckligt utrett, saknar stöd i forskning och strider mot barnkonventionen.

Att sänka straffmyndighetsåldern är en förenklad lösning på ett komplext problem

Allvarliga våldsbrott som begås av barn väcker oro och kräver handling. Forskning och profession är samstämmiga: repressiva åtgärder minskar inte kriminalitet. Om gränsen sänks riskerar ännu yngre barn att utnyttjas av gängen. Ett barn som begår ett allvarligt brott är i första hand ett barn som samhället inte lyckats skydda – inte en gärningsperson som bör straffas. Idag kan barn från 15 år redan dömas till sluten ungdomsvård. FSS ser att en utveckling av Statens institutionsstyrelse och lagen om sluten ungdomsvård (LSU) ska kvarstå för barn från 15 år och att vård, behandling och skolgång snarare behöver utvecklas än avvecklas. Institutioner för barn under 15 år som begått allvarliga brott kan inom ramen för SiS uppdrag utvecklas och lagen om vård av unga (LVU) kan användas som grund för placering av de barn som begått mycket allvarliga brott.

Förslaget brister i analys och plan för uppföljning

Förslaget att sänka myndighetsåldern ytterligare har inte föregåtts av ny utredning eller konsekvensanalys. Det saknas plan för hur effekterna av lagen ska följas upp. Att införa en så långtgående reform utan att överblicka konsekvenserna är varken rättssäkert eller ansvarsfullt.

Sänkt myndighetsålder utgör allvarliga risker för barns utveckling och rättigheter

Förslaget strider mot barnkonventionens artiklar 3 och 40 om barnets bästa och barnets rätt till rehabilitering. Att som 13-åring möta det straffrättsliga systemet kan leda till skolavbrott, misstro mot myndigheter och ökad risk för fortsatt kriminalitet. FN:s barnrättskommitté betonar att straffbarhetsåldern inte bör sänkas och att länder med lägre åldersgränser bör höja dem, inte sänka dem.

Tillit byggs genom att göra mer av det som fungerar och komma in tidigt

En kriminalrättslig hantering av 13-åringar riskerar att flytta resurser från socialtjänstens förebyggande arbete till rättsväsendet. Det hotar grundprincipen om att barn i första hand ska mötas av sociala och stödjande insatser.

Förtroendet för socialtjänsten är avgörande för att familjer ska söka hjälp. Samhället behöver göra mer av det som fungerar: tidiga, kunskapsbaserade och flexibla insatser, bättre samverkan mellan skola, socialtjänst, vård och polis, samt ökade resurser till familjer och barn i riskzon så att fler kan få stöd och hjälp. Den nya socialtjänstlagen ger verktyg för detta – vilka bör användas, stärkas och utvecklas. Att på olika sätt stärka incitamenten för samverkan borde vara regeringens högsta prioritet, eftersom vi vet att detta är nyckeln till att tidigt ringa in och fånga upp barn och unga i riskzon.

Även SOU 2025:84 Hem för barn och unga – För en trygg, säker och meningsfull vård förstärker denna inriktning. Utredningen visar tydligt att lösningen inte ligger i att sänka straffåldern, utan i att utveckla vården och stärka samhällets förmåga att tidigt upptäcka och möta barns och familjers behov. Att vården ska vara evidensbaserad och individanpassad är i linje med det förebyggande perspektiv som socialtjänsten behöver ha – där tidiga

insatser och tillit är centrala. Genom att investera i det som fungerar – snarare än att kriminalisera allt yngre barn – kan samhället bygga tillit och skapa verklig förändring för barn och unga i utsatta situationer.

Utveckla Statens institutionsstyrelses (SiS) slutenvård – avveckla den inte – och stärk eftervården

SiS har idag institutioner för barn och unga som begått allvarliga brott. Dessa institutioner behöver utvecklas än mer till barnanpassade skydds- och behandlingsinstitutioner som bedrivs med hög säkerhet och tydligt vård- och rehabiliteringsfokus och anpassad pedagogik för att stärka barnens skolgång. Eftervård och uppföljning behöver stärkas efter tiden i slutenvård. Barnet ska följas upp och ges långsiktigt stöd i skola, familj och socialt nätverk. Detta är avgörande för att förhindra återfall och skapa samhällsskydd på sikt.

Ett samhällsansvar – inte barnets skuld

Forskningen visar entydigt att barn under 15 år saknar den kognitiva och emotionella mognad som krävs för att fullt ut förstå konsekvenserna av sina handlingar. En straffrättslig påföljd riskerar att skada barnets utveckling och öka risken för fortsatt kriminalitet.

När barn dras in i kriminalitet är det ett uttryck för samhällets misslyckande. Att straffa barn i 13-årsåldern innebär att lägga ansvaret på dem som samhället inte förmått skydda. Förslaget riskerar att förstärka en syn där vissa barn ska skyddas – medan andra barn ska samhället skyddas från. Det är en värderingsmässig förskjutning som underminerar barnets rättigheter.

Avslutande kommentarer

FSS avstyrker förslaget i sin helhet. Förslaget är otillräckligt utrett, saknar evidens, kan få motsatt effekt och strider mot barnkonventionen. FSS anser att ett centralt syfte med reformen — att skydda allmänheten — kan uppnås utan att införa fängelsestraff för barn.

Ett tryggare samhälle byggs när barn och deras familjer ges möjlighet att förändra sin livssituation – inte när de döms till straff i 13-årsåldern. FSS uppmanar därför regeringen att omarbota förslagen i grunden, med utgångspunkt i en kunskapsbaserad, barnrättslig och socialt hållbar riktning.

FSS vill slutligen lyfta den samhällsekonomiska aspekten av detta lagförslag. När samhället har begränsade resurser är det angeläget att fatta noggranna och genomtänkta beslut som vilar på forskning och beprövad erfarenhet. FSS ser en risk med att de satsningar som görs på repressiva insatser och den omsvängning som görs i synen på barn inte kommer att minska kriminaliteten. För att kriminaliteten ska minska krävs sociala investeringar i barn och unga. Satsningar som kompenserar för kända riskfaktorer och stärker skyddsfaktorer. För att göra detta har socialtjänsten en viktig och central roll.

För Föreningen Sveriges socialchefer

Anna Burston, ordförande